

Lombtrágyázás gyakorlata és hatása a három meghatározó szántóföldi növény termesztésében

Az elmúlt években egyre hangsúlyosabbá vált a szántóföldi növények termesztése során a mezo- és mikroelemek lombon keresztüli pótlása, azaz a lombtrágyázás. A terméseredmények és a minőségi paraméterek szempontjából nagy jelentőségük van ezeknek az elemeknek a pótlásának. A költségei ezeknek az eljárásoknak a teljes ráfordításhoz képest 1-3 százalék között vannak a három meghatározó szántóföldi növényünk (őszi búza, kukorica, napraforgó) esetében. Az intenzív technológiák esetében alapeleme a termesztéstechnológiának a lombtrágyázás, de alacsonyabb ráfordítással tervezett termesztés esetében is érdemes kiszámítani, hogy a ráfordítás költsége és az elért terméseredmény többlet, vagy magasabb beltartalmi paraméter miatt megtérül-e a befektetés. Erre érdemes egyszerű kísérleteket beállítani saját területen, ahol tudjuk mérni, hogy a kezelt és nem kezelt között alakult-e ki mérhető különbség. A lombtrágyák alkalmazása mellett szól az is, hogy ha a talajvizsgálati eredményeink azt mutatják, hogy bizonyos elemek hiányoznak a talajból, akkor a lombtrágyákkal könnyen elérhető formában biztosítjuk a növény számára. Ezek a mezo- és mikroelemek nem csak a közvetlenül a hiány megszüntetésével, de közvetetten a makro elemek (nitrogén, foszfor, kálium) jobb felvehetőségével is hatnak a növények fejlődésére. A kedvező hatások között ki kell emelni még, hogy időszakosan kialakuló stressz hatás esetén (például aszály) a kezelések hatására, a növényállomány hosszabb ideig bírja a stressz hatást, ami 1-2 hetes időszak áthidalását is jelentheti. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy hónapokig tartó vízhiány nem fog termés csökkenést okozni, hanem azt, hogy a termés csökkenés mértéke kisebb lesz.

A gazdaságos és egyben környezetkímélő növénytermesztés alapja a növények pontos tápanyag ellátása. Ez biz-

tosítja, hogy annyi tápanyagot adjunk a növénynek, amennyit a növények hatékonyan tudnak hasznosítani a megfelelő termésmennyiséghez és a legjobb minőség eléréséhez. Ezért lényeges az, hogy a bővített talajvizsgálati eredmények, valamint a korábbi évek termesztési adatai alapján tápanyag gazdálkodási tervet készítsünk a termesztett növény fajokra táblánként. Ez figyelembe veszi az adott ságokat és a növény igényeit. A lombtrágyázás tervezése során is fontos, hogy az elkészített terveket figyelembe véve alakítsuk ki a termesztés technológiánkat.

A legtöbb termesztett növénykultúrában a termésmennyiség jelentős növekedését láthatjuk napjainkban, ami természetesen a növények tápelemek iránti igényének növekedésével jár. A tápanyag-utánpótlás során biztosítjuk a termésképzéshez, hozamok növeléséhez és a minőség javításához szükséges tápanyagokat.

A nagy hozamok eléréséhez a növények minden esetben nem tudnak a talajból elegendő mikroelemet felvenni, ezért válik egyre fontosabbá a lombtrágyázás. Levélen keresztül egyes tápelemeknek a felvétele 5-20-szor is hatékonyabb lehet, mint a talajból a gyökéren keresztül. A lombtrágyázással azonban nagy mennyiséget (5-20 kg hatóanyag) nem tudunk kijuttatni, mert a felszívódó mennyiségnek komoly korlátai vannak. Olyan elemeknél, ahol nagy mennyiségű kijuttatásra van szükség, ott többszöri kezeléssel (kalcium), vagy a talajon és levélen keresztüli kijuttatás közös alkalmazásával lehet megoldani a megfelelő mennyiség biztosítását.

Lombtrágyák használatát befolyásoló tényezők

A kezelés időzítésének nagy jelentősége van a készítmények hatás kifejtése szempontjából. Elsődleges szempont, hogy elkerüljük vagy minimalizáljuk a tápanyag hiány miatt kialakuló stressz hatás időtartamát. Amennyiben a növényeken valamilyen hiány tünetet észlelünk, a lehető legrövidebb időn belül el kell végezni a lombtrágyázást. A legjobb azonban, ha a növény igényei és a talaj tápanyagtartalma ismeretében a növény fejlettségéhez igazítottan végezzük el a lombtrágyázást. A megfelelő időpontban végzett levéltrágyázással növelhetjük a növényeink környezeti stressz hatásokkal és a növény károsítókkal (betegségek és kártevők) szembeni ellenálló képességét. A levéltrágyázás nyújtotta előnyök kihasználása érdekében fontos, hogy elkerüljük a nem megfelelő felhasználás következtében jelentkező hibákat, mint a nem megfelelő készítmény, nem megfelelő időben történő használata; a permetezéskori vízmennyiség és a koncentráció rossz megválasztása; vagy a keverési próba elmulasztása. Lényeges kiemelni, hogy a lombtrágyázás nem helyettesíti, hanem kiegészíti a talajon keresztüli tápanyag-utánpótlást.

Lombtrágyázás elvégzése a következő esetekben szükséges:

Tápanyag hiány kialakulása. A tápelem hiánya lehet abszolút vagy relatív, ami függ a növényfajtától, valamint a talaj tápelem tartalmától és annak felvehetőségétől. Abszolút hiány esetén a látható tünetek megjelenése után azonnali beavatkozás szükséges a nagyobb termésvesztés elkerülése érdekében. Kialakulhat a tápelemek relatív hiánya, ami nem jár külső tünetekkel, de ugyanúgy csökkenti a termés mennyiségét és minőségi paramétereit. Ezt általában nehezebb visszavezetni egy adott tápelem hiányára. Ennek a megelőzésénél csak a talajvizsgá-

lat alapján készített tápanyag-utánpótlási terv jelent megoldást, a vegetációs időszakban, a kritikus időszakokban levél-analízissel ellenőrizhető.

A gyorsan fejlődő növényállomány tápanyagigénye sokszor meghaladja a gyökerek tápanyagfelvevő képességét. A környezeti feltételek miatt előfordulhat az, hogy a talajban meglévő tápanyagokat a kialakuló kedvezőtlen helyzet miatt a növény még sem tudja felvenni. Ilyen gátló tényező lehet a kedvezőtlen talajállapot (tömörödött vagy rossz szerkezetű, illetve kiszáradt talaj) vagy a szélsőséges időjárási körülmény (aszály, hirtelen lehűlés, túl magas hőmérséklet, légköri aszály stb.). A tápelemek között is kialakulhat olyan negatív hatás, ami két tápelem közötti kölcsönhatásra vezethető vissza. Ezek közül a legismertebb, amikor a foszfor túlsúlya különösen lúgos kémhatású talajokon csökkenti a cink felvehetőségét. Ilyen esetben indokolt a lombtrágyázás. A talaj kémhatás is jelentősen befolyásolja a tápelemek felvehetőségét. A szélsőséges pH-tartományokban, azaz 5 pH alatt és 8,5 pH felett a tápelemfelvétel jelentősen lelassul. Ilyenkor ezt a szabályszerűséget mindig figyelembe veszi a tápanyag-gazdálkodási terv. A növény számára optimális tartomány kémhatás szempontjából a semleges és gyengén savanyú tartományban, ezen belül 6–7 pH között van.

A növény fejlődési szakaszai közül a kezdeti fejlődés (keléstől 4-8 leveles állapot) és a virágzás és termésképzés időszakában van a legjelentősebb tápelem felvétel, ezért a mikroelemek pótlásának ilyenkor van a legnagyobb jelentősége. Az időben történő mikroelem pótlással elkerülhető a kezdeti növekedési erély megtorpanása vagy a gyengébb termékelnyülés problémája.

Tápelemfelvétel levélen keresztül

A levélre kerülő tápanyagok növénybe jutásának két útja ismert, a levéllemezen és a gázcsere nyílásokon történő felszívódás. A termesztett növényeink levélszerkezete jellemzően a vízvesztés csökkentéséhez alkalmazkodott, ami ellentétes a víz és a tápanyagok könnyű felvételével. A levelet viaszréteg borítja. A levél színén a viaszréteg vastagabb, a fonákon vékonyabb, így a fonákon tápelemek felszívódása gyorsabb. A fiatal, fejlődő, leveleken

a viaszréteg vékonyabb, így ezeken a tápelemek könnyebben felszívódnak, és közvetlenül az aktív növekedési zónába jutnak.

Az idősebb leveleken gázcsere nyílásokon történő bejutásnak van nagy szerepe a viaszréteg vastagodása miatt. Ezek a nyílások a kétszikű növényeknél nagyrészt a levél fonákján találhatóak, az egyszikűeknél viszont eloszlásuk a levél színén és fonákján közel azonos.

A permetezés során a cseppképzés módja is befolyásolja a hatékonyságot. Míg a kétszikű növényeknél a szállítólevégős, addig az egyszikű növényeknél a hagyományos mechanikus, apró cseppképzéssel történő permetezés is elegendő lehet. A permetezés időpontjának megválasztásakor a levegő hőmérsékletének van jelentős hatása. A legkedvezőbb a 20 °C alatti hőmérséklet a felszívódás szempontjából. Ha a hőmérséklet 20 °C és 25 °C között van már csak felhős borult időben vagy éjszaka javasolt a lombtrágyák kijuttatása, míg 20 °C felett napos időben és 25 °C felett már borult időben is lehet perzseléssel számolni, ami miatt nem javasolt ekkor a kijuttatás. Ezt fontos figyelembe venni minden május közepétől végzett lombtrágyázás esetében. A levéltrágyázásra a korareggeli órák a kedvezőek, amikor a gázcsere nyílások még nyitva vannak és a levelek kutikulája fellazult állapotban van (pl. harmat hatására). A kijuttatás során javasolt vízmennyiség minimum 250 l/ha, ha növényvédelmi kezeléssel egy menetben 400 l/ha-ig végezzük. A tápelemfelvételt segíti a felületi feszültséget csökkentő anyagok használata. Ilyenkor a növényre jutó cseppek szétterülnek és teljesen beborítják azt. A levélen keresztüli mikroelem-felvétel fokozható még nitrogéntartalmú vegyületekkel. Ezek közül a karbamid felhasználásával készült levéltrágyák a legjobbak, mert nitrátot nem tartalmaznak, így a nitrátra jellemző perzselő hatás elkerülhető és a mikroelemek levélen keresztüli felszívódása kiváló.

Lombtrágyázás a három fő szántóföldi kultúrában

Búza. Az őszi búza hazai tápanyag-utánpótlási gyakorlatában az *előző cikkünkben* is leírtak szerint az őszi alaptrágyázás és a tavaszi kétszeri fejtrágyázás az általános. A lombtrágyák felhasználása szempontjából elsősorban szárba indulást követően (a nagy vegetatív tömeg mikroelem igénye miatt), majd kalászhányásban, a szemtelítődés kezdetén javasolt a kezelés.

Az első lombtrágyázást a kalászosok esetében bokrosodás végén és szárba-indulás kezdetén szokták elvégezni. Ilyenkor több mikro és mezoelemből álló lombtrágyák használata javasolt. A kijuttatást gyomirtással vagy más növényvédelmi kezeléssel egy menetben történik. A termésátlagok és minőség szempontjából fontos a réz és a vas pótlása. A magnézium és a kén pótlásra, amennyiben a készítmény nem tartalmazza, akkor keserűsítő használata javasolt. A magnézium pótlás kiemelten fontos a lazább szerkezetű homoktalajokon.

A minőségi malmi búzatermesztés esetén a kén utánpótlása különösen hangsúlyos lehet. Fokozottan kell erre figyelni ott, ahol a búza előveteménye intenzív technológiában termesztett olajos növény (repce, napraforgó). A talajvizsgálati eredményeket is figyelembe véve kell választani, mert kis mennyiségben lombtrágyával, nagyobb mennyiségben kén tartalmú nitrogén fejtrágyaként (szárba-indulás kezdetén) kijuttatott műtrágyákkal tudjuk megoldani a megfelelő pótlását.

A második lombtrágyázás időpontja zászlólevél állapot és kalászhányás időszaka. Ilyenkor a kalászfuzáriózis elleni védekezéssel egy menetben kerülnek a lombtrágyák kijuttatásra. Fontos odafigyelni a hőmérsékletre, mert könnyen perzselést okozhatnak a nitrogént is tartalmazó lombtrágyák. Ilyenkor a perzselés okozta stressz hatás termés kiesést is okozhat. Kalászhányásban és azt követően a réztartalmú levéltrágyázás hatására a hozamok és a nedvessikér-tartalom is jelentősen emelkedik.

A malmi búzák esetében több forgalmazó is javasolja a minőség javítás érdekében a kalászhányást követő nitrogént és mikroelemeket tartalma-

zó levéltrágyák alkalmazását. Számos kísérlet igazolta, hogy még a virágzás, illetve szemtelítődés idején adott kiegészítő nitrogén- és mikroelem-tartalmú lombtrágya a gabonaszem nyersfehérje-tartalmát emeli. Különösen ott van jelentősége, ahol egyrészt gyenge termőképességű talajon, kedvezőtlen időjárási körülmények között, másrészt a nem megfelelő nitrogén-műtrágyázás következtében a növény, a rendelkezésre álló készleteket döntően felhasználta.

Kukorica. Az elmúlt években tapasztalható mikrogranulátumként formázott starter trágyákról szeretnék néhány gondolatot írni. Ezek használatakor ott számíthatunk jelentős hatásra, ahol nem használunk foszfor és kálium utánpótlást. Ezeken a területeken a kijuttatott foszfor és cink jelentős pluszt ad a növény számára kezdeti fejlődéshez. Ott ahol megfelelő foszfor utánpótlás van és a talaj cink tartalma is megfelelő ne számítsunk jelentős különbségre a mikrogranulátum alapú foszfor műtrágyák használata esetén.

Amennyiben lombtrágyázást végzünk a kukoricában általában egy kezelés javasolt. A kukorica termesztés szempontjából legfontosabb mikroelem a cink. A magas cinkigényéből adódóan számos mezőgazdasági területen mutatható ki az állományok cinkhiánya, melyre a növény érzékenyen reagál. Hiányában a kukorica növekedése visszafogott, károsodnak a generatív szervek, a virágképződés késik, esetleg el is marad. Az utóbbi évek talajvizsgálati eredményei azt mutatják, hogy hazánk jó adottságú kukoricatermesztő körzeteiben az intenzív termesztés következtében a cinkkészlet jelentősen csökkentek. Jó cink ellátottságú

talajoknál is jelentkezhet relatív cinkhiány, melyet a foszforral jól vagy igen jól (esetleg túlzottan) ellátott területeken a foszfor-cink felvételének antagonizmusa idéz elő. Hasonló jelenség figyelhető meg a meszes talajokon is, ahol a talajban lévő cink megkötődik, és nem tudja a kukorica felvenni. A cink- és egyéb mikroelem-hiány elkerülése érdekében használt lombtrágyákat posztemergens gyomirtás esetén, a kukorica 6–8 leveles állapotában használjunk. Amennyiben külön menetben juttatjuk ki a lombtrágyát, akkor a kezelés időpontjával addig várhatunk, amíg normál szántóföldi permetezővel még a táblába bele tudunk menni. Ez jellemzően 10–12 leveles állapot. A kezelés tervezésénél figyelembe kell venni azt, hogy ebben az időszakban már nagyon intenzív az állomány napi növekedése. Ha nagyobb területet kell kezelnünk, akkor hamarabb kezdjük a kezelés végzését. A kezelés időpontjának későbbre tolásának az oka az, hogy ilyenkor már elegendő lombfelület áll rendelkezésre a lombtrágya hatékony felvételéhez és jobban hasznosul a kijuttatott lombtrágya.

Az utóbbi években többször tapasztalhattuk, hogy a hűvös idő miatt átmeneti foszforhiány lépett fel, a hideg talajból a növények nem tudnak elegendő foszfort felvenni. Intenzív hibrideknél stresszoldás céljából 6 leveles állapot előtt is szükség lehet a magas foszfortartalmú oldatokkal végzett lombtrágyázásra. Tápanyag-visszapótlásról utoljára címerhányáskor szükséges gondoskodnunk. Előfordulhat, hogy cink vagy más mikroelemek valós, esetleg relatív hiányát tapasztaljuk állományunkban. A nagy termésmennyiség elérése érdekében juttassunk ki cinket és más mikroelemeket

(pl. bór), melyet összeköthetünk a kukoricabogár vagy egyéb rovarkártevők elleni védekezéssel. A címerhányáskor történő védekezés intenzív termesztés (csemege-, hibrid kukorica) esetén javasolt.

Napraforgó. Az intenzív napraforgó termesztés technológia része két alkalommal végzett gombaölő szeres kezelést, melyek időpontjai 6–8 leveles állapot és a csillagbimbós állapot. A napraforgó igényeinek ismeretében ezek az időpontok kedvezőek a lombtrágya kijuttatása szempontjából is. Az első kezeléskor normál szántóföldi géppel végezzük a kijuttatást, míg a második kezelést önjáró permetezővel szokták végezni.

A napraforgó mivel olajos növény, így fontos odafigyelni a megfelelő kén pótlásra. Amennyiben kén tartalmú szilárd nitrogén műtrágyát a talajba nem juttatunk ki, kén tartalmú lombtrágyát érdemes alkalmaznunk a tenyészidőszak folyamán. A kénpótlás az első kezelés alkalmával legyen hangsúlyos.

A napraforgó termesztése során folyamatosan gondoskodnunk kell a bór pótlásáról. A sikeres termékenyülésben kulcsfontosságú szerepet kap a bór, így a második kezelés alkalmával juttatunk ki jelentősebb mennyiséget. Ilyenkor nemcsak a megfelelő terméskötéshez szükséges bór, hanem más mikroelemek (Cu, Fe, Zn, Mn) és a magnézium is pótlásra kerül.

*Dr. Szabó Miklós
Nyíregyházi Egyetem
Műszaki és Agrártudományi Intézet*